

378.147(082)

Т 78

*Міністерство освіти і науки України
Криворізький державний педагогічний університет
Кафедра педагогіки і методики трудового
та професійного навчання*

**ТРУДОВА ТА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА
МОЛОДІ НА ЗАСАДАХ ОСОБИСТІСНО
ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ**

*Присвячено 75-річчю Криворізького
державного педагогічного університету*

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції (21-22 жовтня 2004 р.)

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Національна доктрина розвитку освіти України// Освіта України 2002.–№33.–23 квітня.
2. Федорипин Б.О. Психолого – педагогічні засади професійної орієнтації молодших школярів// Підготовка до професійного навчання і праці: Навчально – методичний посібник/ За ред. Г.О.Балла, В.В.Рибалка.–К.: Наукова думка, 2002. –118с.
3. Шавир П.А. Психология профессионального самоопределения в ранней юности.–М.: Педагогика, 1981. – 96 с.

*Калініченко Т.Ф.
Криворізький ДПУ*

НАЦІОНАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ У ВИХОВАННІ: ЛОГІКО – ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

У запропонованій статті робиться спроба довести, що в історії національної освіти є теоретичні та практичні дослідження щодо дійсно природного (в сенсі етнізації) виховання особистості носія та виробника національної культури.

Ефективність розбудови національної освіти вимагає, на наш погляд, ретельного вивчення феномену народу, який буде виховуватися та навчатися в її системі. Тому виправданим є звернення до духовної сутності українського етносу. Що необхідно і взагалі можна виховати? Адже доведено: нав'язування непритаманних людині рис неконструктивне та майже безрезультатне заняття. Яких саме українців потребують сучасні процеси розвитку нації? Яка виховна система найоптимальніша для самореалізації та вдосконалення національної спільноти?

Французький психолог та історик Гюстав Леон, досліджуючи культуру різних рас і народів, прийшов до висновку: “кожний народ має душевний устрій так само стійкий, як і його анатомічні особливості, і саме від нього походять його почуття, його думки, його установи, вірування, мистецтва. Дослідження національних характерів показало їхню співвіднесеність з 16–ма типами психіки індивіда за класифікацією американського дослідника типології Карла Юнга. Український характер було віднесено до соціотипу “етико–інтуїтивний інтроверт”, псевдонім “миротворець”. Провідними психічними функціями цього соціотипу є “етика відносин” та “інтуїція здібностей”. “Етика відносин” – це славетна українська лагідність, толерантність, прагнення розв’язування конфліктів шляхом умовляння, налагодження особистісних стосунків. “Інтуїція здібностей” виявляється в українській ліричності і

мрійливості, повазі до “внутрішнього світу” людини, її інтересів, талантів та здібностей. Про наявність цих рис одностайно писали такі дослідники української душі, як Є.Онацький, О.Кульчицький, Д.Чижевський та ін.

І.Каганець зауважує, що українська духовна традиція в цілому просякнута двома елементами соціальної структури – хліборобством і лицарством. Спираючись на історичні факти та дослідження Б.Стебельського, додає в загальну характеристику ще й прикмети організованості, кодексу честі, рішучості, войовничості (як здатності до захисту), рухливості. І робить висновок: “Визначною складовою українського характеру є лицарська культура. Вона сформувалась як потреба війни проти всього, що обмежує Свободу як Принцип та стала хребтом українського етносу” [3, с. 15].

Вивчаючи історію вітчизняної педагогіки ми знайшли численні докази того, що зміст основних положень розроблених відомими українськими педагогами і просвітниками зводиться до визнання першочерговості формування прийнятих народом певних моральних якостей людини; “необхідності осмислення власної духовності через самопізнання і здатності до національної самоідентифікації; розуміння “закону сродності” (етнічної та особистісної) у процесі самореалізації” [1, с. 131].

Сучасні дослідники проблем освіти (І.Бех, М.Борщевський, С.Гончаренко, І.Зяюн, М.Красовицький, В.Пикельна, О.Сухомлинська та ін.) відзначають традиційним для “етнопедагогіки” культуровідповідне виховання підростаючого покоління. Відомо досить багато прислів'їв і приказок, зміст яких зв'язано з визнанням пріоритету гуманних цінностей, необхідності народності і свободи у вихованні дітей. До них можна віднести такі: “Хто б є дитину, не виховує гарну людину”; “Жорстокість народжує тупість і дурість”; “Чужі поради слухай, своїм розумом живи”; “Кожна квітка на своєму стеблі розпускається” та ін. У народній педагогіці передбачалося рішення таких завдань, як: формування духовного потенціалу дитини на основі системи народних цінностей; розвиток у дітей прагнення самостійно освоювати оточуючий світ; формування потреби наслідувати добрим вчинкам старших; формування умінь незалежно висловлювати судження в різних ситуаціях, що вимагають вільного морального вибору.

В аспекті поставленої проблеми цікавий період “козаччини” в історії національної освіти. Відстоювання внутрішньої та зовнішньої свободи було головною проблемою того часу, що функцію виконувала Запорізька Січ, як лицарський орден України. Створену на її теренах січову козацьку школу пройшло майже п'ять поколінь найактивнішої частини населення, країна майже цілком “покозачилася”, а реалізація ідеї тотальної свободи

оформувала певний стиль мислення і поведінки. Завданням “козацької педагогіки” була підготовка захисників Батьківщини, формування національної свідомості підростаючого покоління на основі визнаних загальнолюдських цінностей. Вихованці цих шкіл повинні були стати “вільними і непохитними у своїх прагненнях людьми, щоб розвивати національну культуру, створювати незалежну державу” [2, с. 187]. Аналіз Статутів братських шкіл також показав, що їх головним завданням крім навчання молоді вищим наукам, було виховання захисників і носіїв національної культури та віри, утвердження в суспільстві гуманних відносин.

Мету виховання як підготовку вільної гармонійно розвинутої людини, корисної для свого народу, визначив Г.Сковорода, практично з’єднавши досвід етнопедагогіки і положення філософії свободи. Його “закон єростостей”, по суті, є послідовним розвитком принципу природовідповідності, сформульованого європейськими просвітниками. Педагог вважав, що “насадження” якостей, що суперечать природі учня є насильством над його особистістю. Зміст роботи вихователя вбачав у тім, щоб допомогти вихованцю виявити своє щире обличчя “природне призначення”, “приречення”. Визнаючи людину “ключем до всіх таємниць природи”, вчив, що в процесі виховання треба допомогти їй осмислити свою суть (духовність) через самопізнання.

Видагний український педагог К.Ушинський вважав необхідним дотримуватися народного ідеалу виховання. Рису народності в характері визначав, як наслідок послідовного впливу на тілесний організм життя цілих поколінь. Вона (ця риса) ніби записує в людині всю історію її (тобто, народної) безсмертної душі. І цей літопис передається з покоління в покоління, змінюючись без кінця під впливом життя людини в історії. Тому, розробляючи ідею “народності” в вихованні, зауважував: “Воно матиме виховну силу лише у тому випадку, якщо буде побудоване на народних основах, оскільки саме народне виховання є єдиним джерелом життя народу в історичному процесі розвитку. Засадами такого процесу може бути тільки народність, як комплекс ідей, нахилів, переконань притаманних певному етносу” [5, с. 221].

Софія Русова висловила ідеї про паралелізм (повторення історії розвитку людства в процесі розвитку кожної дитини); про вплив життєвих традицій на фізичний і психічний стан школяра; про виховне значення прилучення учнів до народного ремісництва і мистецтва. Вона надавала великого значення моральному розумінню сутності “свободи особистості” і зауважувала: “Виховання повинне дати дітям такі умови життя, такий напрямок розвитку, що сприяли б розумінню добра і зміцнювали незалежність активного духу, самостійність думки і волі дитини. Вивчивши і порівнявши педагогічну спадщину

Ж.-Ж.Руссо, І.Пестолоцці, Л.Толстого, обґрунтувала принципи національної освіти. На її думку: "...школа повинна позичати прогресивні світові досягнення й одночасно створювати свою систему на національному ґрунті, з огляду на національні особливості, історичні традиції" [4,с.176].

Творчий розвиток ідеї народного виховання знайшов місце в роботах українського педагога Г.Ващенка: "в основу виховання повинна бути покладена ідея духовної свободи народу". Зокрема, він вважав, що основне в людині не знання, а характер і добра воля "які визначають спрямованість людини до високої мети" [4, с.176]. Вважав, що при продуманому духовному керівництві розвитком школярів вільне виховання особистості буде регулювати свідоме засвоєння норм громадського життя.

Багатовікова виховна спадщина дає підстави сформулювати наступну аксіому: збереження самобутності та успішне самовдосконалення нації можливо лише на культурно-історичному ґрунті її духовних традицій. Саме тому філософія освіти в Україні повинна визначатися провідними ідеями національного світосприйняття та самотворення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ващенко Г. Загальні методи навчання. – К.: Український Видавничий Союз, 1997. – 415с.
2. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія /Упоряд. О.О.Любар. – К.: Знання, 2003. –С.91–234.
3. Каганець І. Арійський стандарт. –К.: А.С.К., 2004.–336с.
4. Русова С. Нова школа соціального виховання: Вибрані твори: В 2 Т. – К.: Либідь, 1997. – Т.1. – С.16–105.
5. Ушинський К. Проблеми розвитку народної освіти: Вибрані педагогічні твори /За ред. О.Піскунова: В 3 Т. – К.: Радянська школа, 1983. – Т.2.– С. 7–203.

*Сушенцева Л.Л.
Криворізький ДПУ*

ШЛЯХИ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРА НА УРОКАХ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ ПРАЦІ

Завданням даної статті є розкриття шляхів використання комп'ютера в навчально-виховному процесі школи, зокрема, на уроках обслуговуючої праці. Сьогодні важко назвати галузь народного господарства, де б застосування комп'ютерів не приносило б вагомих